

1837. Črez 2 leti so prenehali. Ali kar jim je takrat spodletelo, to hočejo zdaj poskusiti po sili. Pruski minister Bismark je dal nasnovati grozovite postave zoper sv. katoliško Cerkev. Namerjava katoličanstvo popolnem poteptati in zatreti. Mnogo duhovnikov je pregnanih, veliko pa zaprtih. Dva nadškofa in 1 škof so v ječah kot kaki razbojniki. Sploh preganjanje sv. Cerkve na Nemškem je kruto, nezaslišano.

Ali ravno tukaj zopet lahko spoznamo, kdo so tisti, ki pri nas Pruse hvalisajo? To so namreč vsi neverniki, kršeni in obrezani, liberalci, frajmaurariji in bogatajilci? Ti se neizmerno veselijo pruskega preganjanja sv. Cerkve. Od samega veselja ne vedo, kaj bi še začeli. Le eno željo imajo v tej reči namreč: ko bi vendar si za nas avstrijske Katoličane zamogli Bismarka ali vsaj njemu kakakega korenjaka najeti, da bi jim pomagal po vernih sobratih udrihati. O to bi bilo za naše liberalce veselje!

3. Prusi so porenske dežele dobili s pogodbo, da se Katoličanom verske in cerkvene pravice pustijo. Takista pogodba se je stavila, kedar se jim je poljska poznanska pokrajina podelila. Dostavljeno bilo je še, da morajo nemški Prusi slavjanskim Poljem jih domač jezik na miru pustiti, in ga varovati. Ali Prusi ne dopoljujejo nobene pogodbe. Marveč preganjajo Katoličane, slavjanske Poljake pa ponemčujejo, da je strah in groza. Od blizo 3 milijonov pridobljenih Poljakov je zdaj skoro polovica že ponemčena. Ovo ponemčevanje je posebno zdaj silovito. Vsa poljska imena srenj, vesnic, trgov in mest so odpravili in z nemškimi zamenili. Iz šole je poljščina tako prognana, da še krščanskega nauka ne pustijo v materinskem jeziku učiti. Zraven so nemška društva, ki kupujejo poljska posestva, katera potem le Nemcem prodajajo. Tako naseljeni Nemci bodo tedaj v nekoliko letih popolnem spodrinoli poljski jezik in ljudstvo.

No in zdaj smo naleteli na tretjo vrsto prusaških prijateljev med nami in to so: nemškutariji in ponemčevalci nenemških narodov v Avstriji. Prusi so jim sijajn izgled ponemčevanja. Takih bi potrebovali, da bi nepovoljne Čehe in Slovence pozobali.

Takošni so tedaj tisti, ki pri nas Pruse toliko hvalisajo, gladijo in božajo: izdajalni nepremišljenci, ki pozabijo, da so Avstrijanci — brezverniki, ki sv. Cerkvo sovražijo in pa nemškutariji, katerim je ponemčevanje najpoglavitniša reč in skrb v državi.

Lepi strici to! Daj Bog, da se nebi nikdar noben Slovenec mednje pritepel.

Vsaj Slovenec pravi:

Staro vino, star denar

Stara vera, star vladar —

Gospodarske stvari.

Govedoreja.

(Spisal J. Cizelj, učit.)

III. Barantija — sejmi.

Strahovito je slišati, kako da se z govejo živino dandenes trži. Ako bi se za živino bukvice še upeljale, zagotovim, da bi krava s četirimi leti imela menda 20 posestnikov vpisanih! — Zavrnoti me bralec utegneš: če ni barantija z živino za nič, pa hajd pivoč ž njo! — Zakaj je pa za nič? — Zato, ker je preveč sejmov! Po mnogi barantiji se goveda le pokvarijo; in kaj še več? Ljudstvo samo ima v premnogih sejmih več kvara kot koristi, ker premnogo — zapravi, ter sebe, svoje in upnike v brezdno trešči. Zakaj se dandenes baranta? — Gospodar misli, da ako se pri juncih, pri kravi par goldinarjev pribaranta, s tem pokrije davke in druge gospodarske stroške. Motiš se, ljubi moj, ker nisi odračunil zamude časa, dobrote pri svoji živini in škode, ki se ti je pri domačiji zgodila; molčim o potratu na sejmih. — Te besedice so namenjene le onim, ki svojo živino, dokler jo imajo, vsaki mesec spreminé; kterim nobeden sejm ni predalječ in do tja nobena pot pregrda; nič jih ne zadržuje, — da le barantajo. Kupujejo vsako kravo 5, 10 fl. ceneje, ter tako dolgo kup strižejo, da še na zadnje za kako kozo gotovine ne ostane. — Sejmi naj se držé in obiskavajo s pravim namenom, da gospodar vidi živino iz drugih krajev in pozve pravo vrednost, — da tudi proda svojo prignano govedo, ako se mu zánjo doma nikdo ne oglasi. —

Prav je, ako se semari; toda na semenj bi se morala le taka živina pripeljati, ktera je še solnca vredna, ne pa, kakor se navadno zgodi, da se le mešetari, slepari in pridušuje — zakaj? — za izvržek; za kako kilavo, medlo služinčad, polno grajkov. Semenj bi moral nekako podoben biti razstavi na ogled, kako se je živina tu ali tam skrbljivo izredila; bi moral biti dobička poln dan, da se gospodarji po kupčiji pri poličku pogovoré o tem, kar so lepega, posnemanja vrednega pri govedih videli in kako vse to doma posnemali! Alj kakor je sedaj navada, da skuša drug družega s slabo živino opehariti, da opeharjen brž na drugem sejmu zopet kupca lovi, ter je zadovoljen, ako revno repovje le v denar spravi, so sejmovi gospodarstvu le na škodo! Tej napaki ni in ne bode mogoče poprej v okom priti, dokler se gospodarji ne prepričajo, da je za nje največji dobiček doma lepo za živino in dobra plemena skrbeti. Ako pa kteremu kaka glava več ne sodi, naj se masti in za mesarja odloči, ne pa na sejem žene, da se kdo goljufa! Kdor tudi ne ve, da se ravno s tem živinska kuga najbolj množi, ker mnogim ne da miru, da nebi na vsakem sejmu bili. Dober živinorejec daleč okrog slovi ter mu

ni treba po sejmi časa in denarja trošiti, vrh tega še pa v nevarnost priti, da ga brezvesten, sejmski klatež opehari. — Toraj še enkrat: Kdor hoče lepo, zdravo živino imeti, naj si jo skrbno doma prireja; in če je že treba po sejmi kupcev iskati, naj se zdrava in lepa živina na ogled postavlja! —

Zavarovanje življenja.

Vsak proti ognju zavarovani posestnik, ki je imel nesrečo pogoreti, je od banke, pri kateri je bil zavarovan, izgovorjeni znesek za vničeno posestvo prejel in se tako sam prepričal, da so zavarovalne banke koristne naprave. Na tisti podlagi medsebojne zaveze, kakor zavarovanje proti ognju obstoji tudi zavarovanje življenja ali zavarovanje proti smrti. Znano nam je vsem, da se nijeden človek smrti ogniti ne more. Zavarovanje življenja meri pa na to, da tisti, ki se je za slučaj smrti zavaroval, se pri zapušenih tako hudo ne pogrša, ker je bil zavarovan za slučaj, da ga smrt prej pokosi, kakor je svoje preskrbel.

Priden hišen oče, ki z marljivim delom svoje redi, gre po polju o poletnem vročem dnevu, ko se huda nevihta vzdigne in strela njegovi ženi in otrokom tako drago življenje konča. Kolika nesreča za zapuščene! Zgubili so krušnega očeta! Kmet, dober hišen gospodar, gre ravno iz sejma, kjer je svoje vole prodal in lepega dobička pri njih priredil; v goši ga pa napadejo tolrovaji, ga ubijejo in mu ves denar vzamejo. Kaki stok in koliko pomanjkanje bo zdaj pri ženi in otrocih! Takim nesrečam in tudi navadni naradni smrti se nihče ogniti ne more; da nas pa oni, za katere smo v življenju skrbeti dolžni, po smrti ne bodo toliko pogršali, osnoval je l. 1665. John Grant, moder Angličan, zadruga ali društva v medsebojno zavarovanje premoženja in Franus Gresham je vpeljal ta društva v življenje tako, da jih več stopi in skupno zavezo med seboj, ter plačujejo proti izgovorjeni svoti vsako leto nekaj. Svota, ki se hoče zagotoviti, kakor tudi pogodbe, kedaj in komu da se naj svota izplača, to vse odloči deležnik društva sam. — Starišem dela veliko skrbi, kaj da boče ž njih otroci, ako starši zbolijo, onemorejo ali umrjé preden so otroci dorastli in preskrbljeni. Kako dobro je pa in tolažljivo za stariše, če so v čvrstih dnevih življenja s pridnim delom vsako leto saj nekaj malega si prihranili ter so stopili v zavezo s kako banko, in otrokom ali mož ženi gotovine po smrti zagotovili! Če jim tudi roke otpnejo, je vendar njih trud še po smrti blagonosen, ker otroci dobijo zdaj za polico rajnega očeta pri banki toliko denarja, da si zamorejo brž pomagati, kako posestvo kupiti ali ktero koli kupčijo začeti, s katero se bodo preredili. — Po enakem načinu se skrbi posebno tudi za dekleta, da z 20. ali 24. letom, ko se navadno možijo, gotov znesek potegnejo, kateri njim za doto služi. Ta način zavarovanja je ve-

liko boljši, kakor svoj prihranjeni denar v hranilnico polagati, ker tam le toliko denarja z obrestmi dobimo, kolikor jih je kdo tje vložil, ako pa kdo v zadruge stopi, ter postavim 2000 fl. svojim zagotovi, se mora dedičem ves ta znesek hitro po smrti zavarovanega izplačati, ako je le v društvo že sprejet bil in se je prvi znesek vplačal. —

Delovanje zavarovalnih bank na to meri, da večina zavarovancev hitro ne umrje, ko se je dala zavarovati; zato se tudi le zdravi sprejemajo, in če tudi nekatere prej smrt pokosi, kakor si je banka želela, se ta zguba banki po velikem številu drugih zavarovancev nadomesti. Tudi Slovenci so že spoznali dobroto tega zavarovanja, kajti pri banki „Sloveniji“ v Ljubljani se je od sušca t. l. več kakor za 80.000 gld. na življenje zavarovalo in ravno potuje po Štajerskem g. nadzornik Stancel, ki posebno to zavarovanje sprejema. Da tudi, kmečko ljudstvo dobroto tega zavarovanja spozna, smo razglasili ta spis, ki nam je bil poslan od skušenega domoljuba.

Nekteri pomiselki zastran nakupovanja kmetijskih mašin.

Dan današnji se kmetovalcem raba kmetijskih strojev ali mašin od mnogih strani živo na sree polaga in razne fabrike svoje izdelke priporočajo in hvalijo. Res imajo mašine velike prednosti in tudi mnogo dobička prinašajo; ali na drugi strani se pa ne da tajiti, da je z njih porabo tudi marsiktera napaka in morda sem ter tje lahko tudi občutljiva škoda zvezana. Toraj ne bode odveč, ako svojim bralcem nekoliko pametnih ravnil povemo, kakor smo jih našli v nemškem poštenem ljudskem listu.

Pred vsem drugim je treba razne namene mašin pred očmi imeti, t. j., kaj da se hoče s porabo mašine pred vsem doseči: Ali hočemo l. nektera dela boljše opraviti, n. pr. sejanje po vrsti; 2. ali jih hitrejšje končati, n. pr. mlatev; 3. ali se hočemo delalcem nasproti bolj na lastne noge postaviti, t. j. delalske volje in dostikrat trmoglavosti rešiti, ker se po delovanju mašin lahko mnogo človeških rok pogrša, n. pr. po kosilnih mašinah, ali pa ker se po mašinah težka dela po manj izurjenih in celó slabotnih ljudeh opraviti dajo, n. pr. napravljanje rezi, čiščenje žita itd. Ako tedaj navedene namene, ki jih po mašinah doseči hočemo, premislimo, brž sprevidimo, da so mašine tim bolj priporočati gospodarstvom, čim več se po gospodarstvenih opravilih denarja potroši, čim bolj je gospodarjenje (pridelovanje in prodaja) živahna, kolikor bolj neugodne so delalske razmere, če namreč gospodar premalo izurjenih delalcev dobiti zamore, ali če so njih tirjatve pretrde, in kolikor manj so zanesljivi v svojih opravilih. — Dalje moramo, predno si mašino omislimo, dobro preudariti, ali delalcev s tem, da

bočemo nektera dela po mašinah hitro in po ceni opravljati, za druge čase, kedar se po mašinah njih delo ne da nadomestiti, od sebe ne odganjamo, da se nas pozneje izogibljejo; da n. pr. mlatev po mašini morda ne bode imela nasledka, da se delalci tudi poleti k drugim gospodarjem podajo, dalje, ali imamo ljudi, ki umejo z mašino ravnati, ali so rokodelci blizu, ki znajo pokvarjeno mašino popraviti; in slednjič ali se tudi še takrat izplača delo z mašino, ako je tako rablo napravljena, da se v kratkem znatno zrabljuje (znuca)? Na poslednje gre posebno pri takih mašinah gledati, ki se še vedno zboljšujejo. *)

Nekoliko pritrjenih skušenj, kako peške raznih sadnih dreves nabirati, hranjevati in sejati.

Peške sadnih dreves se morajo skrbno nabirati in hranjevati do sejanja. Peške mladih, krepkih dreves imajo prednost pred peškami ostarelih dreves. Peške lesnih gruš in jabelk dajejo boljše, trpežnejše divjake od onih požlahtnjenih dreves, kajti iz takih pešek izrastejo dostikrat že koj prvo leto za prst debela deblica. Peške iz sada vzete, v vodo djane in izprane so najboljše. Sušiti jih posebno na solncu ni dobro. Rade kalivno moč zgubé. Zemljišče za posejanje pešek se jeseni na dva črevelja globoko prekoplje, v gredice razdeli in z brazdami za eden palec ali dva globokimi, črevelj vsaksebi pretagne. V te brazde se jeseni meseca novembra peške posejejo z brinjem, na drobno razsekanim potrosijo in s prstjo zagrebejo. Razsekano brinje peške brani miši in prehudega mraza. Pomladi se zemlja kakor hitro mogoče okoplje, kar se mora tudi med letom, kolikorkrat potreba, ponoviti.

Več skrbljivosti zahtevajo peške črešenj in sliv. Črešnjeve peške na solncu sušene ne kalijo več. Treba jih iz sada vzeti, v vodo djati, oprati in v prst položiti. Ravno tako se mora ravnati tudi z peškami sliv, ki se plastoma v kisto z prstjo vred položijo in na hladnem kraju do spomladne sejatve hranjujejo. O ti priliki se vzamejo iz kište, slabe odberejo, one pa, ki so kalivno moč ohranile, kar se najbolj po teži spozna, v gredice posejejo. Divjaki sploh pa se morajo pri presajanju na koreninicah nekoliko prikrajšati.

Gospodarske skušnje.

Ali so trate kot meje med zemljišči dobre? „Prakt. Ldw.“ o tej stvari tako-le piše: Dobro je sicer, da so med različnimi zemljišči meje, toda k var je blizu enaka. Škoda je za zemljo, ki se v mejo porabi: še večja škoda pa izvira od

*) Kolikor smo mogli spoznati, so stroji iz Clayton-Schuttleworthove tovarne, ki ima zalogo v Mariboru, prav močni in vrlo izdelani. Pri košnji na vadlo z mašinami v Sarvaru (v Železni županiji na Ogerskem) je dobil stroj od omenjene tovarne prikazan prvo darilo. Vredn.

toč, da imajo ravno na teh mejah miši, ogrei itd. svoje zavetje. Tukaj se pa tudi zarezja raznovrstna plevel, ki se po semenu zajedavek (Schmarotzerpflanze) širi od rastline do rastline ter okuži vse polje. — To raširjevanje raznega plevela je prostemu očesu celó nedosegljivo; resnica pa je, da se ga tudi na njivah, kder se je izbrano, čisto seme posejalo, v nekterih letih toliko prikaže, da gospodar kar strmi. Zatorej svetuje pisatelj omenjenega spisa: Proč s travnimi mejami, namesto njih se naj postavijo kameniti mejniki! — Zastran izvažanja pridelkov se morajo seveda mejaši med saboj pogoditi, da ne bc prepira.

Železno svilo (drat) namesto lesa. V krajih, kjer je malo lesa in se za drag denar kupiti mora, napravljajo posebno brajde tako, da od kola do kola, ki več sežnjev narazen stojé, železno svilo potegnjejo in na-nj trte privezujejo. Na južnem Tirolskem in na Nemškem je že davno taka navada. Pa tudi na Slovenskem smo takih brajd že sem ter tje videli.

Dopisi.

Iz Preval na Koroškem. 16. jul. (Naše ceste in druge zadeve.) Od kar je primorala vlada male srenje v večje se združiti, bi skoraj po vsem spodnjem Koroškem ne našel večje srenje kakor je Prevalska, kateri pripada tudi št. Danijel in Strojna. Ljubi bralec, rekel boš, to je prav, — večji število, večja pomoč za srenske potrebe. Pa žalostno, da je pri nas ravno narobe; večji ko je srenja, večji so stroški in večja je novica.

Pred nekoliko leti, ko ste še št. Danijelska in Strojnska fara skupaj eno srenjo štele, ste imeli pol manjšo novico, pa boljši red in lepše pota kakor sedaj, ko ste Prevalski sužnici. Ni ga, da bi skrbel za popraviljanje ceste, ne za odpravljanje nadležnih postopačev, kakor da bi bili v azijskih pustinah, ne pa v pliberškem okraju. Ti pa, dragi moj bralec, kedar si primoran v št. Danijel ali v Strojno po cesti peš hoditi ali voziti se, oskrbi si dolgo in močno palico, kakor jih že ondodna župnika imata, da boš laglje grabne in skale preskakoval; ako se pa voziš naloži si na voz cepin, lopato, motiko in par koles, kedar se ti ktero razbije, da imaš druga pri rokah. Če se ti pa primeri, da par dni zaporedoma dežuje, kakor letos večkrat, si v največji nevarnosti utočiti. Zakaj ne oskrbi nihče, da bi se cesta v št. Danijel saj po nekterih krajih nekoliko popravila, kar bi malo truda in stroškov prizadjalo.

Proč tedaj z večjimi združenimi srenjami!

Iz slov. Bistrice. Po nekterih delih našega okraja se je tudi toča pokazala in pretila škodo narediti kakor v sosednih krajih. Kakor drugod, tako je tudi pri nas škodoval mrz in rja, pa vse